

МОТИВАЦІЯ БУТИ СВІДОМИМ, КОМПЕТЕНТНИМ КЕРІВНИКОМ СВОГО ЖИТТЯ З ДРУЖНИМ ГЕНЕРАТИВНИМ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ

Стрімке входження технологій Штучного Інтелекту (ШІ) в наше життя диктує пошук відповіді на багато питань, які виникають в системі освіти. Безумовно, з'являється багато викликів і проблем, але є можливість і необхідність направити енергію і потенціал ШІ на користь навчального процесу. З величезною зацікавленістю я прослухала лекції почесного професора Університетського коледжу Лондона (Великобританія) Роуз Лаккін і почесного професора Інституту освіти Відкритого університету (Великобританія) Майка Шарплза [1]. Перш за все, в підсумку цих лекцій, зрозуміло, що настав час і, у взаємовідносинах вчителя і учня, з'явився третій, Генеративний ШІ, роль якого в навчальному процесі необхідно постійно визначати. Як влюбій дії, яка відбувається завдяки людському інтелекту, потрібна мета і ціль.

Мета: знайти мотиваційні важелі, які приведуть систему Викладач – ШІ – Учень в рівноважний стан. Як заохочувати, з одного боку, викладача вивчати і викладати ШІ як предмет, активно впроваджувати його в навчання? З іншого боку, як учню, студенту доброчесно, ефективно його використовувати? Вочевидь, мотивація – це перший поштовх до дій. Бажано, щоб напрямок руху був вірним.

Мотивація може бути сформована, коли подаються необхідні знання і аргументується проста необхідність їх використовувати правильно, ефективно, корисно. На теперішній час інформації про типи систем ШІ – достатньо за для визначення їх. Можна ознайомитися з проєктом інструктивно-методичних рекомендацій щодо запровадження та використання штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти, створеним Міністерством освіти і науки та Міністерством цифрової трансформації України [2]. Метою рекомендацій є «поширення принципів та підходів до відповідального використання систем ШІ у загальній середній освіті для дотримання прав людини, професійних етичних стандартів, підвищення обізнаності вчителів про можливі ризики та виклики для того, щоб критично, ефективно та етично взаємодіяти з системами

штучного інтелекту та використовувати весь їхній потенціал» [2]. Більшість розділів цих рекомендацій також можна застосовувати в системі вищих навчальних закладів. Але автономність, інфраструктура кожного осередка вищої освіти вимагає розробки своїх більш детальних проєктів. І починати потрібно з простого, з мотивації професорсько-викладацького складу і студентів компетентно і відповідально використовувати Генеративний ШІ.

Для розуміння складних процесів ШІ-технологій та їх використання в освіті, треба пояснювати просто. Інтелектуальна цивілізація людства не зупиняється в своєму розвитку. Цей рух видозмінюється і проявляє себе різноманітними проявами. Людина спочатку отримала необхідні побутові знання, потім вигадала і використовує мову, створила місця для зберігання свого опиту і водночас джерела інформації – книгу, інтернет. Постійний обмін отриманими знаннями сформував процес навчання. Обсяг інформації, яку можливо передавати в сучасному світі і швидкість цього процесу диктує єдиний вихід. Він сформувався подібно фізичним законам природи – текуча вода завжди знайде собі шпаринку в перешкоді на її шляху. Цей вихід – мати інтелектуального друга, співрозмовника, помічника, тренера, конкурента. З двадцятих років минулого століття почав народжуватися Штучний Інтелект, який нині у вигляді Генеративного ШІ може бути автономним і адаптивним, навчатися на великих обсягах даних, здатен створювати новий, оригінальний контент. Народжена нами дитина «ШІ» швидко зростає і акумулює в собі велику кількість можливостей. Але вона потребує виховання, навчання, контролю, редагування. Потрібно вкладати багато зусиль в ці процеси за для позитивного співіснування стрімкого розвитку технологій ШІ і нашого людського неповторного, оригінального, творчого мислення.

Виклики і ризики, які несе в собі використання ШІ в освіті можуть бути мотиваційними факторами для поглибленого вивчення його викладачами і правильного застосування студентами. Генеративний ШІ не є прозорим. Створений їм контент може містити упередженість. Вона може бути вбудована в технологію. Тоді ШІ натренований на даних до певних груп людей, явищ, мови. Треба розуміти, що обробляється величезний масив даних дуже швидко і є спроможність обробки того, чого не було раніше, бо він здатен навчатися. ШІ може вигадувати і генерувати помилки, галюцинації, бо алгоритми технології можуть бути побудовані на даних неповних і ненадійних. Потрібен певний нагляд, керуюча роль викладача критично оцінювати результати, отримані штучним інтелектом, знаходити надійні джерела, перш ніж використовувати їх в своїй практиці. Попереджати студентів про такий ризик використанням або поширенням результатів, згенерованих ШІ.

Про ризик порушення приватності, конфіденційності також потрібно наголошувати студентам, не зважаючи на їх обізнаність цифровими технологіями. З ідентифікацією особистості поводитися обережно. Обидві сторони навчального процесу, викладачі і студенти, при використанні Генеративного ШІ, кожен в своїх цілях, повинні вибирати інструменти ШІ, які забезпечують належну прозорість до того, які дані збираються та використовуються.

Але не тільки загрози і ризики можуть мотивувати вивчати и використовувати технології ШІ в здобуті головного козира нашого життя – знань та умінь. В теперішні часи суспільних відносин – споживацтва (consumerism), ШІ розглядається як продукт, який приносить дохід великим бізнес-компаніям, і доступ до нього може бути нерівномірним. Це додаткова мотивація студентам намагатися використовувати корисний ШІ, алгоритми якого побудовані на масиві даних, які регламентовані освітянами, навчальними закладами, громадами. Студента потрібно мотивувати споживати продукт ШІ відповідально. Скриті ризики виникають, коли він використовує феномен плагіату при виконванні свого завдання або наукової роботи. Принципи академічної доброчесності відступають з арени навчального процесу. Студент втрачає можливість розвитку свого особистого інтелекту. Істинний процес навчання стає на паузу. Саме викладач може розтлумачити, що з людським інтелектом студент може досягти більше. Дати зрозуміти, що ми не маємо робити ті когнітивні процеси, які може зробити простіше і ефективніше ШІ. Але важливо ухвалювати ті рішення, які не може згенерувати ШІ. Нагадати своїм учням, що можливості мозку людини не використовуються на повну потужність. Шляхи нейрональних зв'язків людини загадкові для нашого усвідомлення поки в повному обсягу, їх кількість може бути безмежна. На відміну від машинних технологій, у людини є доступ спостерігати світ во всіх його кольорах і різноманітних особливостях, вона використовує багато каналів входу інформації в її мозок. Це велика наша перевага. І в той же час, цю перевагу не можна втратити, якщо не розвивати свої когнітивні здатності, перестати вміти навчатися.

Як мотивувати професорсько-викладацький склад вищого навчального закладу інтегрувати Генеративний ШІ в навчальний процес, якщо не розкрити перспективу автономного оцінювання, яке також може мати зворотній зв'язок для висвітлення помилок студентів. Інтелектуальна аналітика навчального процесу, яку ШІ вже може виконувати, ввійде в життя педагога-науковця. На підставі проаналізованих відповідей студентів, можливо вказати на проблемні частини Навчальних програм, сформованих завдань для

контролю студентів, методичних рекомендацій, посібників. Їх своєчасна корекція допоможе вищому навчальному закладу підняти свій рівень підготовки фахівців. Це особливо актуально в умовах військових дій теперішнього часу.

В підсумку цього мотиваційного листа по інтеграції дружнього нам ШІ в освітній процес, як викладач першої ланки навчального процесу медичного закладу вищої освіти може відповісти на прості питання, поставленні перед собою. Як доводити студентам, що ШІ – це помічник в пошуку інформації і формуванні студентської роботи, в підготовці до заняття, а не повний заміник при виконванні їх праці; – це інтелектуальний співрозмовник, який може дати оцінку вже створеній роботі студента, покращити її академічне написання, но не підмінити процес логічного і творчого міркування самим студентом; – це інструмент, який допоможе в інтерпретації зображень, необхідних для візуалізації навчального процесу, але не повністю замінить їх опис; – це, можливо, його онлайн-вчитель і тренер в конкретних питаннях дисциплінарної теми або вивчення мови. Все це доводиться легко, за умов правильно сформованого промпту, розумного алгоритмічного спілкування з ШІ.

Завдання кожного мотивованого викладача, навчитися користуватися технологією Генеративного ШІ, яка вже доступна на даний час в його локації (країна, місто, заклад). Знати, спілкуючись зі своїми учнями, який ШІ, в яких межах вони використовують. Мотивувати своїх учнів застосовувати ШІ технології доброчесно і етично, щоб не втрачати можливості розвиватися самим і досягати успіхів. Навчати використовувати ШІ ефективно. Допомогати це робити учням, студентам з різним рівнем вміння навчатися і засвоювати матеріал.

На мою думку, найбільш ефективні результати в освітньому процесі, особливо в реаліях стрімкого входження технологій ШІ в наше життя, можуть бути досягнені при паралельному вивченні і роботі з ними викладача і студента. Відносини, викладач – студент на паритетних началах, можуть значно допомогти інтегрувати дружній ШІ в наше царство навчання.

Література:

1. Luckin R. Materials of the lecture: «Empowering Ukrainian Higher Education: Navigating the AI Revolution in Teaching and Learning». Sharples M. Materials of the lecture: «Generative AI and Education: Opportunities and Issues». All-Ukrainian scientific and pedagogical advanced training «Integration of artificial intelligence into education: challenges and opportunities.» National University of Physical Education and Sports of Ukraine. Kyiv. 2024. <http://surl.li/ylubnq> <http://surl.li/iohlha>
2. Інструктивно-методичні рекомендації щодо ШІ в ЗЗСО. Міністерство освіти і науки та Міністерство цифрової трансформації України. 2024. <http://surl.li/gsyctg>